

e kultúraépítő képessége, előrelátó képessége a mögöttük működő – egyáltalán nem világpusztításra összeesküvő, csupán túlméretes – erőknél, amelyek évszázadokon át szőtt társadalmi-gazdasági képletek működésüket pillanatok alatt átrendezik? Lelkesen fogadjuk, majd követeljük a szellemi „tízves vízeket”, színes építészeti üvegyöngyöket, észrevétlenül rabjai leszünk, és önként dobjuk el hagyományaink, szokásaink maradékát is. Unalmas, szürke és buta alakokat látunk, akik a hagyományos város szennyesnek látszó kis részleteivel babrálunk.

Fiatal építészeink, ugye milyen lelkesítően, szinte részegítően friss építészeti spirituszt érzékeltetek Barcelonában a minap, és milyen fakó, halott Gaudí formarengetege? De unjátok már nemcsak a posztmodern utánfutóit, hanem a dekon és minimálart formajátékait is. Talán sejteitek, hogy *a formálás addig szakrális és szellemi magaslatra emelő tevékenység, amíg a teremtett arculat isteni mívoltunkhoz hasonlóan részeseül a láthatatlamból, sőt, erősebb benne a láthatatlan.* Vagyis lényegében kifejtethetetlen, rejtélye nyugtalanító, de nem bénító. *Ilyen alkotásokat létrehozni pedig csak a határozottság, tartás, és a kétely, bizonytalanság alkotói egyensúlya enged. Ilyen értelemben tartom az erkölcsi rendezettségét a formálás biztos alapzatának.*

Elég nyilvánvaló, hogy ha egy irodaházat vagy szálláshelyet lehet földszintesre és százezeresre is építeni, akkor a használati igények alig számítanak formabefolyásolónak egy toronyalakzat megteremtésénél. A meghatározatlanság, a bizonytalanság nem a funkciók tekintetében lényeges. Az sem várható el, hogy az épület alakzata folyamatosan változzon. A változtatóság mértéke annál lényegesebb. Ahogyan a házgyári

tizenegy szintes építményeknél, itt is azt látom a legsúlyosabb problémának, hogy a forma változtathatósága iszonyatosan csekély. Ezen nem segíthet semmiféle új díszítő divat. A Sagrada Familia új építmény-szegmense ráerősít erre a gondolatra. A templom különös erőjének alarendelt fő formáktól történő lényegi eltérésre nincs lehetőség. Különösen nincs mód az alapforma valamely rokonának, „rezonánsának” akár helyettesítő, akár ráépülő megjelenésére. Talán a barcelonai új toronyak is ez a legbátrabb vonása: nincs vele rezonáló teremtmény, a szabályosan körülzáró alakzat ilyen lehetőségre, elvárásra nem is utal. Talán nem csupán a történeti városok telkes utcáinak ház-láncolatai iránti nosztalgia működik bennünk, ha az új tornyok elszigetelődését, kapcsolatépítési képtelenségét felmúlítjuk. Mondhatjuk azt is, hogy ez az elkülönülés csak átmeneti, hiszen kellő számú torony-sokadalomban – például New York felhőkarcolói között - izgalmas kapcsolatháló, bonyolult viszonylatok rendszere alakult ki. Igaz, a toronyházak tövén járva ez a rendszer alig érzékelhető. De talán éppen ez a félig-érzékelhetőség, mint Gaudí tetőin a kémény-szobrok rejtetten maradása adja az építmények láthatatlanul maradó, de nem fenyegetően, bénítóan rejtve maradó, szakralitást hordozó zónáit.

HIVATKOZÁSOK:

Gáspár Anna -Zábránszkykéné Papp Klára: Magasházak a város szövetében *Mémők Újság* 2006. 06

Lukovich Tamás: *Budapest-blues. Új urbanizmus, avagy a város reneszánsza.*

Magyar Nemzet. 2006. 08. 26.

Sándor Tünde: Sztárok álmodják meg Budapestet. *Népszabadság* 2006. 08.02.

Végh Alpár Sándor: *Köznapló. Magyar Nemzet* 2006. 08.12.

AZ ERDÉLYI ORSZÁGÉPÍTŐ KÓS KÁROLY EGYESÜLET HÍREI

ÉLETRE VEZETNI FALVAINKAT

A szűk kapun menjetek be!

Tágas a kapu és széles az út, amely a romlásba visz – sokan bemennek rajta. Szűk a kapu és keskeny az út, amely az Életre vezet – kevesen vannak, akik megtalálják.

(Mt. 7,1 és 14)

Illyefalván másodjára találkoztunk az Erdélyi Unitárius Egyház, a Projekt Harvest Hope, az Aratás Reménysége Pro Homorod Alapítvány és a Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem közös szervezésében, hogy a fenntartható vidékfejlesztési elképzelésekről tanácskozzunk. Az idei évtől csatlakozott munkánkhoz a Civitas Alapítvány.

Szeretnénk elmondani azok számára, akik nem vettek részt a tanácskozáson, hogy mindez miért történik. És hogy miért vállal védnöki szerepet az Erdélyi Unitárius Egyház a falu fenntartható fejlesztését célzó programban.

Románia integrálása az Európai Unióba minden bizonnyal a jövő évben megtörténik. Ez a folyamat, melyet európai és

hazai gazdasági-politikai érdekek mozgatnak az amúgy erőforrásaiban és emberekben megfogyatkozott falusi közösségeink számára nehezen vagy egyáltalán nem befolyásolható módon, lehetőségeket és veszélyeket egyaránt hordoz magában. A kialakulóban lévő helyzetet csak előrelátó cselekvéssel lehet számunkra kedvezőre fordítani. Az előrelátás komoly és valóságghű helyzetfelmérést, a lehetőségek és veszélyek elemzését kell hogy tartalmazza. Mindezeket tekintetbe véve kell megálmodni a jövőt és céljaink szerint megtervezni a cselekedeteinket.

A veszélyek többnyire abból a téves felfogásból fakadnak, hogy a falu elsőrendű szerepe a mezőgazdasági termelés. A világ élelmiszerkészletének előállítására a globális gazdaságban az iparihoz hasonló tömegtermeléssel történik. A nemzetközi verseny a nagy kapacitású és olcsó élelmet előállítani képes nagyvállalatoknak kedvez. Az olcsó és alacsony minőségű, ne adj Isten, esetleg génmanipulálással előállított élelem kiszorítja az üzletekből a hagyományos módon előállított, jó minőségű, de gazdaságilag nem versenyképes termékeinket. A hazai biotermeléssel járó extra költségeket pedig a hazai vásárló nem

hajlandó magasabb ár kifizetésével elismerni. Ez a veszély első sorban az alapvető élelmiszerek termelésével foglalkozó gazdákat érinti: a hús, a tej, a gabona válhat eladhatatlanul drágává, amennyiben hagyományos módon állítják elő. Mindehhez hozzátevődik a központi kormányzás cinikus magatartása, amely egyszerűen tudomásul veszi, hogy a hagyományosan termelő, úgynevezett önfenntartó gazdaságokkal a lassú halál végezzen. Sok minden mellett sem a vadkárokra, sem a falusi infrastruktúra-fejlesztésre nincsenek elképzelései.

A lehetőségek abból a felismerésből származnak, hogy vidéken a mezőgazdaság mellett más jövedelmező tevékenységeket lehet megtelepíteni. Mindenki számára ismerős a falusi turizmus, mint szolgáltató ágazat megjelenése. Ezen túlmenve a falut komplex, sokszínű gazdasági és társadalmi szerkezettel rendelkező, un. diverzifikált közösségnek kell tekinteni. Alkotó emberek egyre több fantáziát látnak életük kiteljesítésére vidéki környezetben. Nyugalomra, csendre, az emberek és a természet közelségére vágyó emberek újraálmodják falvaink jövőjét.

Ahhoz, hogy a korunkra jellemző globalizációs folyamatokat falvaink javára, azok fejlesztésére tudjuk fordítani, szükséges a falu fogalmát újragondolni. A jövő faluját a természeti környezetével összhangban élő közösség fogja meghatározni. És falun bármilyen emberi tevékenység meg tud jelenni, amely a természettel és az emberközelséggel harmóniában képes létezni. Vonzó lehet a falu alkotó, saját személyi fejlődésüknek teret kereső emberek számára. Akár divattá is válhat szerényen és békességben élni egy kis faluban. Mindez lehet nagyon magas minőségű, egészséges élet, az egyre gyorsabban rohanó és erőforrásait felemészítő fogyasztói társadalom közege helyett.

A szép élet vonzóbb a gazdag életnél. A szép táj vonzóbb a zsúfolt nagyvárosnál. A finom ízekben gazdag, saját magam által megtermelt étel jobb és egészségesebb a hipermarketek polcairól lecsorduló tömegtermékeknél.

Ezért mondom, hogy a falu- és vidékfejlesztés, nem gazdasági, hanem szellemi kérdés. Mert az első kérdésre – hogy kik vagyunk és mi dolgunk a világban –, adott válaszuk alapján tudjuk eldönteni, hogy miként és hol szeretnénk élni. A falu az önmagával és társaival, valamint a természettel harmóniában élő ember természetes létformája. A Paradicsom keresése, megélése a Földön.

Az Erdélyi Unitárius Egyház szerepvállalása

Az unitárius egyházak tanítómesterként Jézust követve, Isten országát kívánják építeni a Földön. Isten mindenben megnyilvánuló jelenlétét legkönnyebben a természet közelségében, a falusi élet alázatos mindennapjaiban lehet meg tapasztalni. Falun hiányoznak azok a mesterséges elválasztó falak, amelyeket a szekularizált városlakó maga és a természet, maga és a Gondviselés közé felépített. A falusi élet az elidegenedés helyett a szomszédság egymásrautaltságát jelenti. Akinek ez tetszik, annak falun van a helye.

Az erdélyi falu fejlesztésének elkötelezett szolgálója, a tragikus sorsú Balázs Ferenc már a két világháború közt megfogalmazta azt a faluképet, amely ma is értelmes jövőkép lehet falvaink számára. Amerikai tanulmányútjáról hazatérve Aranyosszéken a falu ébresztésén, az élet megszervezésén dolgozott. Ekképpen ír a *Rög alatt* című önéletrajzában:

„A mindenségi élet törvényei a falu mellett döntenek. A magánoson élő ember nem teljes ember, mert hiányoznak mel-

lőle a társak, akik éppen olyan szerves részei az életnek, mint saját gondolatai. A nagy városok viszont elzárják őt attól, aminek ölelésében kellene élnie: a földtől, a vizektől, az erdőktől és az erdő állataitól. . .

A hegy oldalában, a folyó partján, a völgy szájában meghúzódó falu a helyes arányú élet. . . Együtt van mind, aki ismerheti egymást és együtt élnek mind a föld hátán, az Isten tenyerén. Művészet, tudomány fejlődhetik közöttük. . . De a föld emlőjéről soha le nem szakítják magukat. Túrják a földet és vetik a magot. Érzik a növekedést. Élik a mindenség életét. . .

A falu, esetleg több egymáshoz tartozó falu vidéke az a pont, amelyen az ember egyéni önakarása társadalmi illeszkedésével egyensúlyba hozható. . .

Egy olyan közösség érdekeit szolgálja, amellyel magát azonosítani tudja, nemcsak közösségi cselekedet, hanem az egyéniségének legteljesebb és legszabadabb kifejtése is, mivel a közösség célja egyben az ő önként vállalt egyéni célja is. . .

Így válik a falu az emberi élet legtermészetesebb és legtermékenyebb társadalmi egységévé.”

Egyházainknak Életre kell vezetnie a huszonegyedik század globalizálódó világában falvainkat. Hogy legyen jövő.

A Civitas Alapítvány szerepe

Az egyházi együttműködéshez az alapítvány több éves sikeres programjának tapasztalatait hozta. A helyi fejlesztési ügynök modellje szolgált mintául az egyházi háttérű fejlesztési animatorok képzésében. A Civitas Alapítvány megszervezte és lebonyolította hat helyi fejlesztő képzését és továbbra is erőforrásközpontként támogatja őket munkájukban.

Három egyetem kapcsolódott be a fejlesztési munkába: A Corvinus Egyetem Tájépítészeti Tanszéke Budapestről, a Műszaki Egyetem Münchenből és a Sapientia EMTE Közgazdaság és Humántudományi Kara Csíkszeredából. A három egyetem tanárai és diákjai szakmai kapcsolatrendszerükkel, konkrét térségi kutatásokkal és fejlesztési terv kidolgozásával vesznek részt a közös programban.

Mi a teendő?

Mindenekelőtt vissza kell adni a falu becsületét, méltóságát. Újra kell értékelni a falun élést, mint magas életminőséget képviselő életformát. Az emberi együttélés erkölcsét Jézus tanítására kell felépíteni. Az egyre individualistább embereket meg kell tanítani az együttműködés kultúrájára és technikáira. Vissza kell adni az embereknek a *közjó* követésének méltóságtudatát és megbecsülését. El kell juttatni az emberekhez azt az üzenetet, hogy a fejlett nyugati világ felismerte a hagyományos vidéki létformák hasznosságát és értékét. (Erről szólnak az EU vidékfejlesztési programjai, mindenek előtt a Leader program). Tudatosítani kell a falun élőkben, hogy nem egy letűnő világ utolsó túlélői, akik nem tudtak, vagy nem akartak elmenekülni a süllyedő hajóról, hanem az eljövendő élhető világ előfutárai, akik az emberiség, az Élet számára teremtik meg a lehetőséget létükkel és munkájukkal.

És mindvégig tudatában kell lenni annak, hogy *szűk a kapu és keskeny az út, amely az Életre vezet – kevesen lesznek, akik megtalálják azt.*

Kolumbán Gábor

a Civitas Alapítvány elnöke,
az Erdélyi Unitárius Egyház főgondnoka, egyetemi adjunktus